

0602

loc.

inv. A. 32.715

Inv. 1060

I. DRAGOSLAV

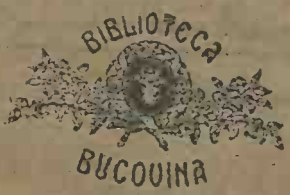

BUCOVINA

305435

CONFERINȚĂ ȚINUTĂ LA ATENEUL ROMÂN
IN SEARA DE 14 DECEMBRE 1914

No. 27-28

305435

14894
46841

TIPOGRAFIA „BUCOVINA” I. E. TOROUȚIU
PASAGIUL ROMÂN 14 BUCUREȘTI
1916

32 (48) (042)

BIBLIOTECA CENTRALA UNIVERSITATII
BUCURESTI
C.C. 10602

1961

12058/05

✻ ✻ Tipografia «BUCOVINA» ✻ ✻
✻ ✻ ✻ ✻ I. E. Torouja ✻ ✻ ✻ ✻
✻ Pasajul Român 14 București ✻

B.C.U. Bucuresti

C14894

CONTROL 1951

BUCOVINA

BIBLIOTECA.

BUCOVINA

CONFERINȚA ȚINUTĂ LA ATENEUL ROMÂN
ÎN SEARA DE 14 DECEMBRE 1914.

Doamnelor și Domnilor,

Sunt o sută și treizeci și șapte de ani, de când Nemții Austriaci ne-au răpit partea cea mai frumoasă, mai poetică a Moldovei: Bucovina. Și de atunci până astăzi, rari oameni, dela noi, și chiar cu cultură, au îndrăznit să scrie despre ea, așa ca să prezinte un interes mai deosebit.

Durerea de pierderea ei a fost așa de mare, încât Vodă Grigore Ghica, deși fanariot, și-a

pierdut viața. Intâmpinarea lui pe lângă împărăția turcească, o știm cu toții că, i-a ados înjunghierea de către Turci, și o știm așa de bine încât nu e nevoie să intrăm în alte detalii, pentru că ar fi să pierdem din vedere alte lucruri de care multă lume are puțină cunoștință. Inșă durerea în sufletele și ale Bucovinenilor și ale noastre din Regat a crescut, și crește, cu cât pătrunde mai adânc cultură în popor, și cu cât vedem prefacerile ce să înfăptuiesc în lăuntru neamului din toate țările locuite de Români.

Dar, astăzi, când capitala Bucovinei e ocupată de ruși, ne-a redeschis din nou rana, și se arată în o lumină și mai deosebită, cu cât ea a trecut din o mână străină sub alt jug străin.

Pot fețele pravoslavnice să se arate ori cât de insuflăte de duhul blândeței față de românii din Bucovina, noi, având înaintea povestea Basarabiei, nu le vom crede, ci vom cere ca Bucovina să vie la sânul Moldovei, mamei care a apărât-o veacuri paloșele Voevozilor. Noi o vrem întreagă așa cum se spune din bătrâni până la *Rachita-Albă*, adică cu Cernăușii și ținuturile până în hotarul Vechei Poloniei. Dar va zice cineva că ce ne trebuesc porțile rutenești?

7

Dar, domnilor, mai întâi de a vorbi de Ruteni, trebuie să vă spun, că răul cel mare nu ni-l face poporul de jos al rutenilor, ci conducătorii lor politici cari li asmuță și vor să-i facă a se crede aceea ce nu-s. Și să vă lămuresc :

Mai întâi Ruteni sunt de două soiuri : Ruteni catolici sau culți și nemțiți, și Ruteni ortodoxi sau țărani.

Astea două grupări numai bine nu trăesc între ei ; Is în o vecinică ceartă și dușmănie : așa că cei de jos, ortodoxi, mai de grabă înclină spre Români, cari sunt de o lege cu dânșii și de la cari au împrumutat unele obiceiuri și chiar portul : bărbatul îmbrăcat, ținută, opinci și cioareci și doar după pălărie s'ar deosebi de țărani moldovan, încolo aceeași cămașă trasă peste cioareci, aceeași curea lată și cu nasturi și aceleași braie, iar femeile rutene mai nu se deosebesc de româncele bucovinene : aceeași catrință, cămașă cu altită și acelaș fes cu stergar pe cap, și dacă nu ar fi fost un renegat ca baronul Wassilko, care împreună cu alți intelectuali ruteni au format partidul național rutenesc, și care luptă cu îndârjire împotriva Românilor, dacă ar fi lipsit acest partid,

Rutenii ar fi fost cu mult mai în minoritate ca Românii și poate ar fi fost în totul romanizați. Și deci, să nu ne temem de ei, căci în mai puțin de cinci zeci de ani --luând Bucovina--, îi romanizăm cu totul, căci luați ca indivizi nu-s recalcitranți, ci ușor se înrudesc cu Românii, și vă voi dovedi în cursul povestirei. Cât privește de sentimentele Rușilor către Românii din Bucovina, să nu ne luăm după fapte momentane, ci să așteptăm să vorbim cu rezervă de bunătatea omenească, până când nu vom vedea sentimentele dându-se pe față și nici atunci, ci noi să ne gândim vecinic la primejdia ce ne amenință, dacă ni se ia Bucovina sau o parte, și datoria noastră este s'o cerem, s'o cerem cu stăruință sub ori care stăpânire ar fi de acum înainte, pentru că sub ori care s'ar afla, în cinci-zeci de ani nu mai avem Români în Bucovina. Iar străinii vor zice că a fost a lor de când e lumea, iar dacă am protesta, ei s'ar burzului și ar răspunde:

„De ce n'ați cerut-o atunci, de ce n'ați protestat? De ce n'ați scris și n'ați ocupat-o“. Și în adevăr, puținii protestează, puțin cer și puținii scriu.

Și tocmai pentru asta țin să vă vorbesc despre

această țărișoară, atrăgându-vă luarea aminte, că e os din osul Moldovei și inimă din inima lui Ștefan-cel-Mare.

Ea a fost leagănul Domnilor și vitejilor Moldovei, ea a fost cetatea credinței strămoșești, și tot ea a rămas icoana spre care ne îndreptăm câte odată, dornici, jinduiți, invocând amintirea marilor Voevozi, cari cu paloșul au apărat pământul sfânt al Moldovei și în pământul căruia au fost primite oasele lor spre hodină, și mai ales în Bucovina.

Doamnelor și Domnilor, să nu vă pară glumă.

Astăzi, numai suntem Moldoveni și Munteni, astăzi suntem o apă și un pământ: Români! să ne gândim cu inima strânsă, ce putem pierde dacă Rușii ne iau Bucovina, ori dacă va rămâne sub Nemți?

Pentru că noi știm ce pomană o așteaptă alaturea de sora ei Basarabia, cum toată lumea știe ce dulceață a gustat și gusta sub dulcea ei Austrie.

Căci ca să vă lămuresc politica ce poartă Nemții față de Românii din Bucovina, trebuie să spun că e mare deosebire de a Ungurilor:

Ungaria, fiind un regat cu un guvernământ deosebit de cel austriac, își are și o constituție aparte, însă care față de naționalitățile din țară e mult mai vitregă de cât cea din Austria. Din potrivă, constituția austriacă privește egal pe toate naționalitățile din care e compus imperiul, dar care e foarte periculoasă, întrucât dă prin această egalitate la toți și lasă puțină contopirei bunurilor unei națiuni cu mai multe drepturi, de către alta, și la care cotropire ajută însuși guvernul austriac, și asta pentru a o desnaționaliza, iar neîzbutind, a o face, cel puțin, să emigreze în altă parte al Imperiului, ca acolo între mase străine să-și uite mai ușor origina și limba.

Tinde, vreau să spun, a cosmopolit națiunile, a le reduce încetul cu încetul la o limbă unitară și care e cea germană — așa crede și împăratul și guvernul, — dar din nenorocire nu face decât o harababură, o babilonie, stricând prin asta însăși dialectica limbei germane, ca și aceea a fiecărui popor în parte, ceea ce duce la un Esperanto, cu totul original, care e o zădărnice în tendința factorilor conducători, dacă e așa cum o presupunem. În Austria, vreau să spun, nu e unitate

de sentiment național, nu e șovinism, pentru că fiecă naționalitate, cu cât se cultivă, chiar dacă își pierde din uzul limbei, dar dela o vreme devine așa de conștientă de personalitatea sa etnică, încât intelectualii și conducătorii acelei națiuni întorc din rătăcire chiar și elementele crezute acum una cu masa poporului german din țară, sau coloniile pierdute în sânul altor naționalități.

Se înțelege că acolo unde sunt mase mai compacte de același soi de indivizi, se poate infiltra mai ușor conștiința de neam, pe când indivizii împrăștiați în mase streine, cei mai mulți rămân pierduți pentru nația lor pentru totdeauna.

În Ungaria din potrivă. Ungurul față de naționalități și mai cu seamă față de Românii cari ocupă Ardealul în toată întregimea, și cari sunt mai înstăriți și mai dârji, e șovinist, brutal, -- șovinismul Ungurului e înăscut, că ar vrea să ungurească, de s'ar putea, întreaga lume.

Ungurul, apoi, tot din firea lui e căinos; a persecutat, a băgat la ocnă și a tras la roată pe toți ce s'au răscolat și le-a tăiat din unghișoară celor mai slabi, însă față de numărul cel mare de Români, el totuși a rămas neputincios, cu toate

mijloacele lui drăcești de a-l aduce la maghiarizare.

Ba acele asuprairi au îndârjit, au înăsprit sufletele românești, și le-a făcut să se îngrădească împotriva oricărei năzuinți de maghiarizare și de robire economică atât prin școlle lor particulare, cât și prin băncile și societățile lor de cultură. Persecuțiile au prefăcut, din potrivă, în stânci pe acești oameni și au rămas neclintii în calea oricărei cotropiri străine.

Dar alta e starea Românilor din Bucovina :

Acolo, țara mică, numărul Românilor mic.

La rășluirea Bucovinei era o populație de 65.000 locuitori mai toți Români afară de puțini jidovi, care nu aveau nici un drept.

Odată țara cuprinsă de Austriaci, granița despre Moldova, se înțelege că s'a întărit, dar s'a slăbit cea despre Galiția, ba, chiar în două rânduri a fost una cu pământul galițian, astfel că a putut fi bântuită ușor de toate moliile străine—și care roseseră și pe galițieni până în măduva oaselor — vorba lui Eminescu : „Din Boian la Vatra Dornii, Mi-au umplut omida Cornii“, și care sunt și astăzi și mai numeroase : Cel dintâi

Rutenii, au fost aduși din două cauze : 1) Din pricina vecinicei certe cu Polonezii și 2) din pricina lipsei de lucru în Galiția și a foametei care o bântuie și azi. Al doilea soi de omizi sunt Ovreii; ei nu au venit numai din Galiția, ci și din Rusia din pricina persecuțiilor. Ei, dând că elementul românesc e prost înarmat în lupta pentru existență, au acaparât încetul cu încetul acea parte slabă, dar care le aducea bani și pe care Românul din instinctul lui de cinste, de creștinism și de dreptate, le arunca cu blestem de la sufletul lui, dar care la Ovrei e specifică: înșelătoria în negoț, vindearea de alcool, falsificarea băuturilor, corupția, depravarea și camăta. Spun scriitorii vremii că caeste soiuri de venetici erau în așa mizerie la sosirea lor în țară, că veneau cu bagajele în cărucioare trase de câini, așa că se lămurește de ce toți din toate națiile s'au aruncat ca niște lupi flămânzi asupra unei prade, spre avutul și drepturile poporului românesc aflat acolo.

Astfel că, dacă la 1871 populația românească ajunsese la 298.000 locuitori, dela data asta începe să scadă și asta și din pricina marelor cerări care au bântuit Imperiul Austro-Maghiar, în-

tre ani 1864 și 1869: 1) Războaiele cu Italienii la 1864 și 2) cu Germanii la 1866. Apoi pe lângă care să adaogă holera și foametea.

↳ Toate acestea au contribuit la împușinarea elementului român din Bucovina: războaiele i-au ridicat feciorii de la vetre, holera i-a ucis din cei rămași acasă, iar foametea i-a făcut să emigreze în Moldova.

Mal ales anii de la 1864 — 1869 au fost cei mai grei pentru sărmanul neam românesc din Bucovina în așa fel că, își vindeau și amanetau pământurile pe nimic la veneticii moșieri și la jidovi. Astfel că odată ce se vedeau bieții oameni fără pământuri, nu mai aveau la ce sta și emigrău unde vedeau cu ochii. Fapt care a ținut dela anii 1871—1875, când s'a declarat războiul Ruso-Turc.

Iar streinii dând de pământul bun al Bucovinei, de clima ei mai dulce, de ignoranța popoului, și neîmpiedecați de nici o graniță, și apărați de autorități, nu au stat în nelucrare, ci zi cu zi s'au grămădit spre partea asta de pământ, instalându-se în gospodăriile celor plecați și întemeind chiar sate, sau alipindu-se în cimotoie de

cele românești, privind, astfel, moșia lui Alexandru cel-Bun a lui Ștefan cel Mare, Bogdan Voevod și Petru Rareș, ca pe însăși patria lor, ca și Canaanul lor din Biblie.

Așa că după cea din urmă numărătoare se găsesc în Bucovina 273.000 Români, mai puțin cu 25.000 ca în 1871. Cât despre streini, slavă Domnului: de unde la ocuparea țării abea se găseau câțiva ovrei și aceia—cum am spus, fără drepturi și urgisiți până și de împărat, în 1910 se găsesc 100.000 ovrei cu drepturi cetățenești, cu slujbe, cu titluri, cu moșii, fabrici, bănci, prăvălii și an-treposite cum și 305.000 Ruteni, numai pun ca la 40 — 50.000 Nemți, apoi Armeni, Unguri și Ma-zuri veniți cu sarica din toate părțile imperiului. Și asta și din o altă pricină:

Până la 1848, când s'a dat constituția în Au-stria, în Bucovina drepturile cetățenești nu le a-veau de cât Românii și Nemții. De la data asta, s'au pus pe plciior de întâietate toți streinii aflați pe pământul ducatului, ceea ce a înrâurit să vie și mai mulți streini și asta învedește și mai mult nu numai numărul cel mare de străini aflați în Bucovina, dar și vicia sărăcie în care a căzut Românul bucovinean.

Singuri Nemții, însă, în totdeauna au fost mai puțini și asta din pricina că pământul Austro-Ungar deși e întins, numărul Nemților în Austria e foarte redus față cu numărul mare de naționalități din care e compus imperiul.

Am arătat ca Nemți după numărătoarea din 1910 se găseau în Bucovina ca la 40 -- 50 de mii, ceea ce bătea foarte mult la ochi față de numărul covârșitor al Rutenilor și al Ovreilor. Și asta ca popor cuceritor, ca imperiu, nu tocmai le convenea, și de aceea comisiile de recensământ ca să arate celor din Viena că elementul german și el e înfloritor în țară, și că elementul românesc scade, au falsificat listele de recensământ trecând pe o parte din Români în rândul Rutenilor și pe Ovrei în listele Nemților și iată cum :

Ei nu luau pe locuitori după naționalitate, ci după limbă.

Să înțelege că țara ajunsese o babilonie, prin colonizare, oamenii și-au împrumutat ceva din graiul unor altora sau unii și-au împestrițat graiul cu tot felul de vorbe dela elementul covârșitor, ar Românii covârșiți de Ruteni, chiar să și-l uite.

Mai cu seamă Românii rătăciți printre Ruteni, era firesc să știe și cuvinte rutenești. Iar comisarul însărcinat cu numărătoarea nu întrebau pe om de ce naționalitate e, ci în părțile rutenești îi făceau întrebările în limba ruteană, și de răspundea chiar și de și era Român îl trecea ca rutean.

Și numai așa se lămurește că Românii ca număr sunt în rândul al doilea după Ruteni și Nemții în rândul al treilea, când ar trebui ca ei să vie în rândul al patrulea și Românii în rândul întâi.

Acum, vă puteți închipui ce luptă grozavă e silit să ducă elementul românesc în frunte cu toate sufletele alese, care îi reprezintă, față de valurile cotropitoare. Vedeți dar că Bucovina numai de parigorie e numit „Ducatul Bucovinei“, căci e socotită deabinelea Austro-Ungurească, condusă fiind de un guvernator german, cu slujbași superiori din cari cei mai mulți evrei, și cu o populație împrestrițată cu toate provinciile Austro-Ungare.

E greu de descris lupta ce au dus-o Românii de la 1848 până astăzi împotriva nedreptăților suferite de la streini. S'ar scrie un roman foarte frumos adunându-se toate datele și faptele de

15
Căminul
Valvorbilor
Orșova

la ocuparea țării până astăzi. Căci n'au lipsit nici eroi cari au avut îndrăzneala să le sufle străinilor obrăznicia în față nici puterea de a le domoli pornirele lacome și vrăjmașe între ei putem numi pe frații Hurmuzachi, dintre cari Eudoxiu Hurmuzachi, la 1848 a scos cea dintâi gazetă Românească: „Bucovina“, Cavalerul de Bejan, consilier consistorial și președinte al „Societății pentru cultura și literatura poporului român“, Aron Pumnul, Mitropolitul Silvestru Morariu Andrievici, Baron Stârcea, Preotul Constantin Morariu și alții.

Lor li se mai datorește redeșteptarea Românilor din Bucovina.

Dar dacă erau buni Români, apoi nu mai puțin adevărat că erau și mulți răi conaționali doriți de titluri și de avere și cari au făcut, mult rău Românilor.

Nemții au știut unde să lovească: mai întâl, între norodul de la țară și între boierii Moldoveni, și moșierli prin investirea cu titluri de „baron“ și „cavaler“ au făcut o prăpastie adâncă. Și în felul acesta i-a tras în societățile lor înalte unde și-au pierdut și graiul, portul și obiceiurile, mă rog întreg sufletul, în așa fel că li-e greu să se

mai uite la țărănime de unde răsăriseră și ei. Cât privește de țărănime, au avut grijă să-i închidă și ei gura prin o bună și blândă administrație și prin înființarea catastrului, — lucruri cari la noi în România lipsesc cu totul și azi -- și din care pricină sunt multe nemulțumiri în pătura noastră țărănească.

Dar ei au mai alergat la un mijloc foarte ingenios: Este știut că reprezentanții sufletești ai poporului sunt preotul și învățătorul, iar acel al gospodăriei satului e vornicul sau primarul. Ei bine, spre a paraliza orice inclinație a norodului spre România, în afară de administrație și îngrădirea strictă a proprietății, al bunului fiecăreia, ei se servesc de acești trei factori, și cum?

Nu cu frica, nici cu legi impuse ca la noi, ci îmbogățindu-i și dându-le lefuri mari. Și de unde? Nu din budgetul statului.

Este știut că la noi, după secularizarea mănăstirilor, o parte din moșii au trecut la stat și cu o parte s'au împroprietarit țărani.

În Bucovina, însă, și acolo s'au secularizat mănăstirile, însă, s'a format un fond de câteva zeci de milioane, zis „Fondul religiosar”. Aceste

moșii, se înțelege, sunt date în arendă, și se administrează mai dihai de cât ale Ministerului nostru de Domenii. Din venitul acelor moșii își întrețin bisericile și școalele plătind clerul domnește. Cât despre primar, găsesc uși să-l pricopsească și pe el, astfel că am văzut primari în Bucovina cu zeci de fălci de loc, și dănuind la Comună cum le place mai bine.

Și, acum, odată pusă la cale cerința asta duhovnicească și cărturărească și la care primarul trage ca o mărtoagă, ajutat fiind de acea faimoasă administrație și îngrădire personală a fiecărui, Germanii din Austria în număr de câteva milioane de suflete, stăpânesc cu Ungurii încă 35 de milioane de alte naționalități. Apoi acești trei factori pomeniți: primarul și ceilalți, privind starea colegilor lor din România, cari până mai deunăzi și chiar azi cam lasă de dorit ca plată și ca venituri, se înțelege, numai de propagandă românească nu le este, ba dinpotrivă, unii ajută la prilejuri chiar la hulirea unirei Bucovinei cu Moldova. Lucrul care trebuia privit ca o crimă, ca o grozăvie. Și dovada este:

La 1886, urmând să se facă iarăși obișnuita

delimitare a graniței, România s'a găsit răsluită, după delimitarea dela 1777, cu un cordon de câteva zeci de sate. Cererea i-a fost primită de Austria; însă a avut grijă să șoptească primarilor și preoșilor și învățătorilor să oprească trecerea numitelor sate la Moldova. Pentru asta în ziua când urma să se mute granița cu vreo zece kilometri, țăranii răsvrățiți de vornici și preoși, au venit în pâlcuri, și au zis: „Noi ne lăsăm mai bine casele și ne ducem în lume, decât să mergem la Moldova“. „Dar, de ce“, i-au întrebat prefăcuții membri din comisia austriacă, „că doar vă duceți la România, la patria voastră de demult“. „Pentru că“, au răspuns țăranii sfătuiți și îngroziți de sfătuitoarii pomeniți, „la Moldova nu e dreptate, că fac oaste și chiorii și ologii, că ce-i al omului nu se mai cinstește, că preceptorii își iau *ghiruri* peste *ghiruri*, dar la noi, ce avem, mult puțin, e al nostru nu ni-l ia nimeni, și dacă am plătit *ghiru*, nu ne mai supără nimeni“.

Lucru cu care a închis gura Comisiei Românești, că cine știe, de ar fi venit ocupația românească cum erau de porniți, poate era nevoie de baionete. Și astfel și azi satele dăinuiesc sub oblăduirea austriacă.

Cele ce vă spun, să nu vă pară poveste. Din vremurile cele trăiește la punctul de vamă Cornul-Luncei un bătrân căpitan Farcaș, fost comandant de companie pentru paza frontierei pe vremea aceea, care deși scos la pensie încă urmează a sta că un străjer neclintit la frontiera țării, și privind cu ochii înlăcrămați la frumoasele sate bucovinene ce se întind spre sfințit până în firoșii munți ai Carpaților prelungiți pe toată vechea frontieră dintre Austro-Ungaria și Moldova. Și acest bătrân ostaș poate ori când povesti acea dureroasă și groaznică întâmplare pentru noi Moldovenii, că însuși frații noștri se îndărătniciau de a veni sub cerul liber al României.

Faptă de care să nădăjduim că într'o viitoare rectificare însemnată de graniță, vom fi feriți de asemenea rușine. Dar de, știu eu, dacă și de astă cel vânduți sufletește pentru un blid de linte nu le-or porunci iar țăranilor să facă la fel, cine știe, ce perspective neplăcute ni se pot deschide atunci. Micimea lumii e mare și poate fi încă.

Și astfel stând lucrurile, vedem că Românii din Bucovina și sus și în sânul lor numai prieteni nu își au.

De o parte razeşii şi boierimea îmbuibată de linguşiri, de titluri şi instreînată, şi care nu gândeste de cât la situaţii politice şi voturi, şi de altă parte o seamă de intelectuali, care fac educaţia poporului, şi cari prin nepăsarea şi prin ademenirea de către austriaci, şi de frică, au contribuit poate ei la cotropirea ţării de străini şi aşezarea între Români.

Dar cel mai mare rău l'au făcut razeşii şi toţi moşierii jidovi şi armeni. Rutenii şi Mazurii prăpădiţi de foame, de lipsă, erau în stare să munciască numai pentru mâncare şi odihnă, numai să aibă unde lucra, astfel că asta a ispitit pe moşierii şi razeşii din ţărişoară, şi ei însuşi aduceau echipe însemnate de lucrători streini, cari întâiu se aşezau în bordeie împrejurul satelor, şi în urmă se aşezau chiar în sat.

Erau oameni hămesiţi: în ţara lor nu mâncau decât mămăligă de orz şi dovleag. Ajunşi aici, şi dând de mămăligă, li s'au părut mâncări împărăteşti şi văzând şi gospodăriile româneşti, au prins a face şi ei economii.

În Bucovina ca în toată Moldova era şi e mămăligă şi pâine. La început s'au tocmit cum au pu-

tut nuuui să le aibă, ba la urmă se mulțumeau și cu un bordei în pământ și cu mămăligă, prețuri, care loveau crud în angajamentele ce le aveau Românii cu proprietarii.

Și atunci, încetul cu încetul, în nordul Bucovinei s'a întâmplat un lucru: că unii oameni au fost siliți să plece: parte în sudul Bucovinei, parte au trecut în Moldova, parte în Ardeal, câțiva doar au rămas.

Proprietarilor nu le păsa, aveau de acumina să le lucre pământul, dar tot ei au căzut victime. Inconjurați vecinic de Ruteni, ne mai auzind vorba românească, au dat-o și ei pe rutenește și astăzi vechi familii boierești, coborâtori ai hatmanilor și căpitanilor vechilor Voivozi, nu mai știu românește, dar după numele de: Arbore, Albota, Frunză, Prodanu, Păunel, Zopa, Grecul, Onciulești, Tiron, Mintici, Spânul, Totoiescu, Tiron, Vlad, Vlaicu, Țântă, care azi se iscălește Zenta, se cunosc că sunt Români.

Dar veți întreba: „Ce făceau Nemții?” Nu ziceau nimic, văzând ca piere ca aburul elementul românesc?

Ce să zică: lor le părea bine că pleacă. Fă-

ceau chiar înlesniri străinilor să tot vie, dar și Românilor să plece; le puneau și cară la îndămână numai să se ducă. Voiau să vadă țara odată curățită de ei, ca într'o zi, să nu mai avem ce căuta acolo, să nu mai avem nas să spunem că a mai fost țară românească și chiar așa împrăștié vorba printre țărani că le-a fost lor hărăzită de către Ștefan-Cel-Mare.

Toată grija lor, era și e să umple țara cu ce s'ar găsi, numai picior de Român să nu mai vadă.

Și asta o făceau cu cât vedeau că România se ridică mai mult în ochii Europei și se întărește.

Dar bietul Român cu greu se urnește de la vatra lui, și trebuie mare urgie să-l isbească să o părăsească, și atunci o face în cântece de jale. Iar dacă e silit să plece în altă parte la muncă, chiar dacă lipsește cu anii, el tot vine la vechiul lui bordei.

Așa că emigrarea Românilor din Bucovina nu s'a făcut de cât acolo uude n'au mai putut răsufla de străini; n'a fost concurat la existența de toate zilele.

Iar Rutenii dând în sudul Bucovinei de mase mai strânse de Români, s'au oprit.

Guvernul însă, nu prea era nemulțumit și, în nădejdea că ar dispărea și cei din josul Siretului au înlesnit așezarea de colonii de Ruteni, Unguri și Mazuri printre Români de aci, însă aici lovindu-se de o populație mai deasă, oamenii fiind mai bine înarmați, în lupta pentru trai și știind și pățania celor de la nord, în loc să se nemțească, ungurească, rutenească, ei au romanizat ungurii, nemții și mazurii și tot ce s'a rătăcit

Asifei, că sunt sate pe care le știu eu, unde printre ei.

străinii vorbesc mai bine românește decât limba lor :

E Tolva, sat de Unguri și Români, Românii nu știu ungurește, dar Ungurii știu mai bine românește ca ungurește, Zaharești, sat de Mazuri și Români, așisderea, Păltinoasa, sat de Șfabi și Români întocmai: Nemții vorbesc între ei mai degrabă românește decât șfăbește deși au școală, și biserică nemțească. Apoi Ipotești sat de Ruși, lângă Bosanci aproape de granița Moldovei is toți romanizați.

Totuși fac și acești străini destul rău Românilor, pentru că vecinic îl spionează și-i părăsc stăpâ-

nirii, pe simple bănueli. Toate acestea le-au făcut bieților băștinași viața destul de grea.

În timpul din urmă, lipsa de pământ așa a fost de resimțită și datoriile așa de greu de plătit, că mulți Români au fost siliți să plece în America după câștig.

Unii chiar s'au așezat de istov acolo, și chiar au domenii întinse de pământ, dar cea mai mare parte sunt ca acele albine ce aleargă după mursă, o culeg, vin de o așează în fagure și iar pleacă înapoi. Așa s'au întors mulți și unii și-au cumpărat pământ, alții și-au ridicat case, alții și-au plătit datoriile, și iar s'au dus cu gândul de a-și aduna și ceva parale pentru zile negre.

În adevăr, dacă ai fi colindat astă vară prin partea de sud a Bucovinei, n'ai fi găsit acasă, decât nevestele lăsate cu copii mici, moșnegii cu babele, și fetele și băiețandrii, între 14--15 ani; tânjeau biete fete, că nu mai era cine le învărti Duminică la horă, nici cui coasă năfrâmi; nici cine le da tărcoale de mărniș, că unii flăcăi erau la oaste, iar cea mai mare parte însurăței, și toți bărbații în putere, la America după câștig.

Erau așteptați în toamna asta să vie, unii cu

să tragă sorți; alții să se însoare, însă războiul i-a oprit pe loc, și dacă Bucovina va mai rămânea cumva sub Nemți, sărmanii cei din America nu vor mai vedea vatra, poate, fiind osândiți ca nesupuși și dezertori.

Au mai avut Românii un noroc, că ei chiar romanizând pe alții, nu s'au identificat întru nimic cu obiceiurile, religia și portul altor nații, ba chiar cei cari au fost rutenizați, nu și-au pierdut obiceiurile, și portul, ba cum v'am spus, că Rutenii venind în Bucovina, ei au primit de la Români religia ortodoxă și chiar portul.

Românul prețuiește pe cei ce-au venit peste bunul lui ca venetici, ca oameni de nimic. El ține la credința lui, la curățenia sufletească, de și nu-i bigot.

Ca ostași au strălucit întotdeauna înaintea tuturor. Nu că aveau dragoste de împărăția Austro-Ungurească, că la dreptul nici o nație cu care e petecit imperiul numai dragostea de împărăție nu o mănâncă; iar Românii pentru a le arata cotropitorilor, că știu să-și apere steagul și palma de pământ, vroiau să le deie a înțelege: Că toți sunt niște venetici, niște leșinați și numai

ei își dau seama de țară. Vroiau să-i prețuiască și pe ei împăratul, vroiau să arate că și ei țin a-și ține jurământul către împărat.

Dar vai, pe împăratul l-a minunat cu bravura lui la Arcole, în Italia, la Sadova, dar la Koenigrätz, împăratul tot pradă streinilor l-a lăsat. Mai mult, acum, în urmă i-a lovit în drepturile lor bisericești, aducând la Vicariat pe ruțeanul Manastirsky, care se înțelege după moartea Mitropolitului de Repta, are să se suie el, de drept, în scaunul de mitropolitan.

Cât privește despre școală, să nu trecem în amănunte, ea e monedă cu două efigii: o parte poartă capul de bou, și care se găsește la sate, adecă școala românească, și alta cu pajura nemțească și care se găsește la orașe:

Gimnaziile, Universitatea și înseși școalele primare de la oraș, cari sunt un focar de cosmopolism și germanism, cari învăluiesc orice sentimente naționale, cu cari ar trebui să se trezească tinerele generații române.

Eu cred că în nici o parte a pământului personalul învățământului de la oraș nu e așa de împetrișat ca în Austria: tineretul e instruit

și educat sufletește în mod papagalicesc de dascăli de tot soiul de naționalități, cari n'au nimic comun sufletește cu populația școlară și n'au nici o convingere, dar cari n'au de cât o sfântă legătură cu pajura de la care primesc lefuri grase pentru germanizare și rătăcire.

Din potrivă, la sate, totuși e fericirea mai mare : învățătorii și preoții sunt eșiți din sânul poporului român, singura poartă de scăpare a Românilui, de a nu fi pierdut cu totul, și de a nu fi desgustat de buche cum e cel din Basarabia desgustat de buchea muscălească. Astfel, ca toată cultura, elementară, afară de puțină germană, se face numai în limba română cu toate că unii preoți și învățători s'ar arăta, că țin la pajura Austriei.

Astfel că de și unii preoți și învățători ar avea sentimente Austro-file, dar cultura fiind românească, efectele dezastruoase de la orașe nu se simt nici pe de departe.

La asta, apoi contribuie și poporul român prin însăși firea lui :

Am spus că fericirea Românilui e că ține la limba și la portul și obiceiurile lui și la numele lui de român.

La țară sentimentul românesc a crescut așa de la D-zeu. Dacă nimene nu prea ține socoteală de el, ține D-zeu, că și de pădurea sălbatecă, azi tufă, și mâni te minunează înăți-mea și desimea ei.

Apoi, țăranul român mai are un bun; nu prea îi place alt graiu decât acel moștenit din strămoși -- frumoasa și minunata limbă românească. Și, deși se pricepe și ceva nemțească în școala sătească, deși îi pune germana în mână încă dela buche, totuși când iese din cursul primar, abia de știe să numere și câteva vorbe nemțești, dar știe bine să cetească și să scrie românește.

Firea românului din Basarabia care zice:

„Muscălește oiu învăța

Limba când mi s'o tăia“.

Dar dacă elementul românesc dela țară e atât de conservator, un păstrător atât de credincios al tezaurului ce i s'a lăsat din moși, strămoși, și nu suferă nici o lature din influențele streine, de care îs covârșiți orașenii, nici măcar a specula acele influențe în folosul său, tocmai el suferă de pe urma asta și un mare noajuns, iar

valoarea sa ca element preponderent, și cu drepturi istorice, scade la unu pe lângă acele naționalități cari țin în mâinile lor și averea țării și influența regimului, adevă, vreau să spun de limba oficială -- care din nenorocire în Bucovina e numai cea germană -- el nu se poate folosi -- ca spre pildă Evreii -- de toate drepturile constituționale fiindcă n'o folosește. Așa că rămâne să sufere pe toate cărările toate nedreptățile posibile, toată umilința și specula nerușinată a veneticilor. Cine s'a folosit de limba germană și -- s'a pupat, în Bucovina, cu Nemții în bot, și a căutat să ajungă *Domn și Rat*, și-a ajuns scopul fără multă ocolire. Cu limba germană s'au procopsit, în paguba bietului Român, toți veneticii pământului, și de toate naționalitățile și mai cu seamă Jidovii. Apoi așaia întind struna cu Nemții de par'că ar fi dintr'un fâgaș; imoralitatea și tendința de germanizare austriacă și-a găsit un tovarăș de par'că ar fi de o rasă. Un lucru când e vorba de gheșeft și hoție, tot neamul ovreesc e deasupra. Cât despre Nemți, Austria economică e la picioare Ovreilor: Neamțul e cu gâtul sub papucii Jidovului, înspăimântător de urât și habotnic.

Și dacă o împărăție o țin subjugată, vițelului lor de aur, să vedeți ce e în Bucovina; unde Nemții au asuprit politicește elementul românesc, aici e o grozăvie: au venit străinii la sate în opinci și în pantaloni. -- Vorba românului -- „cu sarică în spinare“ -- ba poate unii nu au avut nici sarică, și azi sunt moșieri mari, milionari și investiți cu titlul de baroni, iar țăranul de pe lângă acareturile lor abia are de o mămăligă; munca economică în urma concurenței Rutenilor și a Mazurilor flămânzi, e atât de scăzută, în cât e o batjocură.

Și cu toate astea, oamenii ăștia, îndură cu o resemnare de Hristos, toate ticăloșiile regimului care de altmintrelea cum v'am arătat, lucrează cu multă meșteșugire și chiar blândeță la distrugerea elementului românesc, -- bine înțeles până când nu ajunge la jandarm.

Odată, Românii din Bucovina, atâta timp cât Austriacii, cât și Rușii, mai puteau nădăjdui la cotropirea întregii Românii, atâta timp cât veneticii nu se înmulțiseră pe moșia lui Bogdan I Voievod și a lui Ștefan-cel-Mare au avut o soartă mai bună, și v'am arătat cum la 1886 s'au împotri-

vit la trecerea unor sate la Moldova. Dar azi când au rămas în minoritate, față de numărul cel mare de străini, când și ei s'au înmulțit, când se văd robiți economicește de n'au încotro, astăzi oftează, își șterg fruntea muncind pentru alții. Astăzi așteaptă. Dar pe cine așteaptă? -- Pe noi!... Astă vară îmi spunea un țaran:

„Veniți, domnilor, cu dorobanșii de ne luați, că muncim pentru Nemți și Jidovi“.

Lucru care trebuie să ne bucure că s'au pătruns de vitregia austriacă.

Iar un om ce mergea pe o șosea cu un car cu boi, se opri și mă întrebă de unde sunt și după ce-i spusei eu toate și-mi căpătă încrederea, îmi zise oftând:

„Domnule, tare trăiesc bine oamenii la D-voastră, Oare când om fi cu toții la un loc?“

Or fi, nu zic, și de aceia cărora și azi le convine domnia străină, și le merge bine, dar ăștia, v'a n spus că s' de aceia ce se pupă cu străinii în bot: unli de frică, alții de lăcomie, alții că-s venetici. Și-or fi mulți, nu zic ba. Noroc pentru noi că obijduiții sunt mai mulți, și ar spune el multe, dar vorba ceea: „Boul are limbă lungă, dar nu poate

vorbi", că, de și spionii îi pândesc la fie ce moment, de și jandarmul stă de cât gata să zică „haide“ celui bănuț de neprietenie, totuși sunt seri când se strâng la sfat, încuie ușa șopotind și cu ochii la ferestre de nu e vreun spion, își fac tot felul de închipuiri și vorbesc tot cele vine în mintea lor de oameni fără carte, despre vremuri mai bune. România, a făcut progrese uriașe și starea țaranului de la noi mulțumită băncilor populare și cooperativelor sătești, mulțumită culturai, mulțumită libertăților, și mulțumită că Românul din patrie e stăpân pe averea lui, e cu puterea și voința lui, au făcut ca și oamenii din Bucovina precum și tuturor Românilor de sub s'ăpânire străină, să le lăcrămeze ochii de jind, și să ofteze de dor, dea fi și dânsul la un larg oarecare.

La asta, onorat auditor, au mai contribuit și un factor de seamă: Naționalismul. De când Naționalismul a luat ființă în Româniă, propovăduit cu jertfă și curaj de d-nii profesori universitari Nicolae Iorga și A. C. Cuza, de atunci au deschis ochii și Românii din alte părți.

Am spus, de vă amintiți, că Austriacii, spre a paraliza orice influență al ademenitorilor din regat,

au încercat să se slujească de trei factori: preotul, învățătorul și vornicul, — numai pun alții de altă natură.

Dar, trebuie să privim cu bucurie, că tocmai lucrurile puse așa la cale, nu prea au eșit, la socoteala, ci din potrivă ideia naționalistă, aruncată de D-l N. Iorga, prin revista „Sămănătorul“ din 1902, și de D-l A. C. Cuza, prin curentul anti-semit științific, a cuprins ca un focar toate elementele tinere eșite din sânul poporului și mai cu seamă acele literare din toate părțile locuite de Români.

Asta a fost ca o împospătare, ca o învioreare de isvor curat, la care au alergat toți însetații, ca la o mântuire. Reviste literare cu același caracter răsar în Transilvania, în Bucovina și chiar în Basarabia -- unde din nenorocire nu a pătruns decât ca o licărire prin geamul mat al unui condamnat --. Reviste cari au atras toate elementele literare răslețe și necunoscute, și de aici încep a răsări apostoli ai ideii naționaliste, atât în preoțime cât și în dascălime. Și de unde -- vorbind iar de Bucovina -- Austriacii și veneticii țării și interesații, crezând că le-a izbutit coruperea, deodată rămân ulmiți, deși spre răsbu-

nare, încep să lovească în cler cu Manastirsky, fără rușine, și fără omenie.

Dar ideia naționalistă dela școlă și biserică merge la afacerile curente de economie politică -- dar care, în vreme ce Românii din Ardeal progresau într'una -- Bucovinenii după cum vă voi povesti au dat greș.

Semănătorul d-lui N. Iorga, dela ideia literară trece la cea politică naționalistă, cu „Neamul Românesc“. Numărul apostolilor se mărește și ideia unității naționale capătă un sâmbure tare și Indisolubil. Și cum, mă rog? Care a fost pricina unei așa prefaceri mari în sânul poporului român de pretutindeni?

Am spus că în întâiul rând s'a îngreunat situația țaranului român, iar în al doilea rând era că școala primară și biserica aveau libertatea cuvântului românesc datorită încăpăținării Românului de a nu învăța altă limbă, dar ceea ce a fost marele noroc, e că învățătorii și preoții și chiar elemente gimnaziale și universitare, erau recrutați din fiii de țărani, cari spre fericirea neamului nu și-au dezis vatra cum o fac cuconașii din România cari pleacă la Paris și când se în-

torc nu mai știu românește, și uită cuibul de unde au eșit. Feciori de țărani, din Bucovina, din potrivă, cari au pornit la școală, au făcut-o cu dorul de a folosi poporul și din cari și aceștia sunt intelectuali, o parte însemnată de profesori, preoți și învățători eșiți din țărănime și porniți la școală cu dorul de a folosi poporul și din cari azi o parte urmăriți de streangul și de pușca nemțească, au venit să ceară adăpostul patriei și făgașului neamului românesc de aici.

Ei, prin societățile lor de cultură, prin biblioteci, prin șezători, prin artiștii poștiți din regat, cât și prin cărțile autorilor români, au împrăștiat în publicul român gustul de cetire și artă, și cunoașterea frumuseței limbei românești, ferind partea nerutenizată de orice urmare streină, ba învățătorii și preoții români după o propagandă puternică în părțile rutenizate au adus la românism în timpul din urmă ca la 25000 Români de dincolo de Siret și Prut cari erau perduți printre Ruteni.

Lucrurile astea nu pot de cât să bucure pe toți bunii Români, că o populație absolut neajutată cu nimic de cei din Regat, caută să trăiască

și să se sustragă de la orice apăsare economică și culturală străină. Și în adevăr de nimene nu au fost ajutați, ci tot au făcut prin ei.

Pe când în Transilvania cu toată strășnicia ungurească, și statul român și particulari, din regat și aiurea, ca Stroiescu din Basarabia și Liga Culturală au dat milioane, în Bucovina noi n'am dat nimic, ba i-am apăsăat cu destulă uitare la rând. Guvernul Bucovinean spre a arăta celor din Viena că veghiază strașnic asupra pornirii de emancipare culturală a Românilor au oprit cu desăvârșire orice ajutor, pentru orice manifestare, fie economică, fie culturală sau artistică, fără ca el la rând să se puie cum cerea în serviciul cauzei naționalităților.

Iar conducătorii Românilor nici el nu s'au prea dat cu capul de păreți pentru asta, și ca să facă pe gustul Nemților s'au mărginit la politică, învrăjbindu-se între olaltă și sfâșiindu-se în partide.

Nu e locul aci a arăta cum s-au desfășurat luptele politice în Bucovina, și acela care le cunoaște mai bine și le-ar scrie, ar aduce un folos văzut, opiniei doritoare de așa ceva, de cât atâta pot

să spun că luptele politice din Bucovina au rămas sterile chiar pentru conducătorii Românilor, întrucât poporul nu e pregătit a primi reformele anunțate, între cari era și emanciparea economică.

Poporul fiind lipsit și de spiritul comercial, la un moment dat, Banca Centrală Românească a Bucovinei cum și băncile populare au pierdut capitalul în întreprinderi, pe cari nu le-au putut specula.

Românii din Bucovina, într'o zi s'au crezut că chiar sunt pregătiți a scapa întreprinderile din mâinele Ovreilor și a străinilor și și-au pus în joc tot capitalul băncilor cumpărându-le. Inșă, au fost siliți de nepricepere a chema iar pe Ovrei să le conducă. Aceștia, cari în viața lor au muncit numai pentru neamul lor, au primit și într'un timp foarte scurt le-au dus pe toate la faliment.

Iată, Domnilor și Doamnelor, care e starea etnică, culturală și economică a Românilor din Bucovina, și nu așa că infățișează, cred, cel mai viu interes ?

Astăzi, după înfrângerile suferite de Austriaci, Rușii sunt din nou stăpâni pe capitală și o parte din țară.

Dar în capitală sunt toate societățile românești, cele mai de seamă de cultură și cele mai de seamă instituții de unde Românii de pretutindeni din țară primesc îndemn și lumină, și între care e Mitropolia, cu școala de cântăreși și facultatea de teologie și unde urmează mulți studenți și preoți din regat.

Dacă am face socoteala după partea de unde începe să se ivească elementul românesc față de ceea locuită în totul de Ruteni, ni s'ar cuveni nouă mai tot pământul Bucovinei, pe când Rușilor doar cât două plăși de ale noastre. Așa că Muscalii stăpânind tot ce au ocupat, își mai fac un blestem cu noi, luându-ne ceea ce ne-ar mai însângera sufletul. Osebit de asta luându-ne Cernăuții, mă tem, că pierdem o legătură mai lesnicioasă cu occidentul, și un centru comercial, cel mai însemnat din nordul Moldovei, și ca dovadă Românii din regat din județele limitrofe cu Bucovina, mai de grabă se reped la Cernăuți pentru unele cumpărături decât la Iași.

Osebit de asta, luându-ni-se Cernăuții pierdem un punct de sprijin pentru a întâmpina orice năzuință din afară, plus cei 16--20.000 Români

localnici. Numai pun că luându-ni-se nu mai mult de cât ce-au ocupat Rușii, harta României chiar cu Transilvania la un loc, s'ar părea față de Rusia, ca un copil în brațele unui uriaș, care cu o mână îl apasă de cap în jos. Și mă tem, că în viitor asta ar fi o primejdie pentru noi și pentru Transilvania și Maramureș, spre care se chinuiesc acum Rușii să pătrundă spre a da mâna cu Sârbii.

Și apoi, Bucovina trebuie să fie a noastră cu ori ce chip și din motive mult mai puternice:

Noi avem în Bucovina mormintele strămoșilor:

La mănăstirea Putna, e al lui Ștefan-Cel-Mare și Bogdan-Cel-Chior, fiul său. La Rădăuți e Bogdan I, Intemeietorul Principatului Moldovei, Roman I și Ștefan I. La Sucevița, doarme Irimia și Constantin Movilă.

Mă rog, ce Domn își are mormântul în țară străină? Bucovina ca mâine nu va mai fi poate de loc a Nemților ci va fi, poate, toată plină de Ruși, și care au și început a o cotropi încetul cu încetul. Și atunci, care va fi soarta Românilor din Bucovina? De pe acuma se știe că Rușii plănuiesc un Mitropolit rusesc la Cernăuți. Măine

vor fi șterse și drepturile culturale, și atunci Români vor avea soarta celor din Basarabia, numai pun că nu ne vom vedea nici cât ne-am văzut. Și ne va fi oprită chiar vederea locurilor istorice.

Asta e teama mea, asta o spun.

Pe mine ca scriitor, ca Român mă doare inima de ceea ce mă tem că am putea pătimi și de aceea mărturisesc cu toate cuvintele judecate că Bucovina trebuie să fie a noastră întreagă, cu tot cu capitală, altfel vom mai suferi multe neajunsuri, și vom avea încă o rană sângerândă pe lângă aceea a Basarabiei și dacă nu uităm nici după o mie și mai bine de ani revindecările ce le aveam și în Transilvania, mult mai puțin vom uita Basarabia și cu mult mai greu Bucovina.

E o dramă care se petrece în sânul acestui neam. Nefericirea și robirea îl apasă din cinci părți. E o încordare între mase de oameni de același sânge, credință, și asupra lor.

Românii aflați sub diferite stăpâniri s'au văzut în multe zile unii în fața altora, ca dușmani. Cei din Serbia în fața celor din Ungaria. Cei din Bucovina în fața celor din Basarabia. Iar noi ră-

mași în neutralitate am fost și ne vedem silii să privim această dramă fără să putem înfăptui o intervenție. Ne sfărmăm unii de sufletele altora în discuții, în întruniri, ne învinuim de trădare unii pe alții, ne spionăm, căutăm un isvor de învinovățire din o privire, din o discuție, din o părere rostită în un potop de vorbe, din un articol scris la gazetă, fără să știm, dacă mâine, tot aceiași oratori nu ne vor convinge spre o politică protivnică gălăgiei de azi, și fără să știm dacă gălăgia de azi nu ne va fi dăunătoare mâine.

Idealul național nu stă în gălăgii spontane și în răstimpuri. El e în vecinică sbuciumare, în muncă, energie și dragoste de Neam. El pornește de la toți factorii prielnici și culturali ai unui neam; se coboară până în stratul de jos al popoului. Acolo, își înfige cu putere fibrele, se întinde, ca rădăcina unui pom sădit în suflete, și dă roadele binefăcătoare ale înfrățirii, ale jertfei, și ale uitării de sine. Idealul național, are ca criteriu mai întâi deșteptarea conștiințelor, emanciparea culturală și economică cum și vecinica corespondență a factorilor lui răspunzători.

Unitatea sufletească a Neamului s'a făcut. Unitatea culturală a Neamului a făcut-o un Gh. Lazăr, un Barișiu, un Simeon Barnușiu, Gh. Șincal. Klain, Petru Maior, Andrei Mureșianu, Laurian, Aron Pumnul, Frașli Hurmuzachi, Eminescu, Coșbuc, Iorga, Iosif, Goga și atâți alți cărturari și poeți. La care n'a lipsit biserica, teatrul, șezătorile, lucrările literare.

Astăzi această unitate sufletească e la îndemâna oricărei puteri de înfăptuire a întregirii Neamului.

Dar această întregire nu se va putea face decât numai prin noi, prin puterea noastră, prin sugetul nostru, din o parte și alta. Prin renunțare la orice îngrădire și desinteresare, astfel, suntem ciliți să mai așteptăm sau să ne prăpădim. La izbucnirea războiului de față trebuia în Ardeal un Horia, ori un Avram Iancu. Și atunci venea și armată română. Să fi murit și el și toți cari au plecat la războiu, mai bine să-și fi săpat gropile în Ardealul iubit decât să-i îngroape alții pe meleaguri streine.

Dacă noi am avut odată o chestie macedoneană, pentru care statul a cheltuit zeci de mi-

lioane și care chestie s'a închis odată cu pacea de la București din 1913, apoi numai puțin ni se impune datoria de a purta grijă de frații noștri aflați sub două deosebite pajuri.

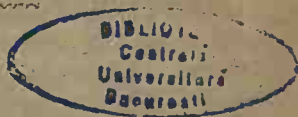
Numai aflând că vorbim de ei, și înbărbătându-i, ori tânguindu-i, se vor însufleți și nu se vor lăsa așa doborâți de vrăjmași.

Un oare care domn a vorbit la o întrunire publică și a spus că oamenii din Basarabia sunt ca și pierduți, rusificați. Aceeași desnădejde o împrăștiau odată alții și despre Bucovina, că-i nemțită și rutenizată. Eu le voi spune că se înșală, că în Basarabia șed sate românești ca boabele de struguri sămânșos, că limba românească se aude curată atât în Basarabia ca și în Moldova și Bucovina și limba românească o auzi la Chiev și Odessa ca și la Chișinău.

Și prin urmare noi nu putem lăsa pe frații noștri huliți și scuipați de toate liftele, și mai mult pe cei din Bucovina și Transilvania cărpiți de sdreanța unui stat de panoramă și de cinematograf, ci noi vrem întrăgirea Neamului, dar la prilejul dictat de împrejurări și cu pregătire bună. Noi vrem e Românie Nouă, o Românie Mare

compusă din toate țările locuite de Români, altfel nu vom fi nici odată liniștiți. Noi nu vrem să fim puternici, dar nu mai vrem rușinea de până acum, să dispuiе streinii ori cum de soarta noastră. Noi vrem unitatea gospodărească a neamului.

Noi vrem un singur Rege peste toți, pe Regele Ferdinand și urmașii lui Domni peste întreg Neamul românesc, și dacă e o dreptate în lumea asta, dacă se vorbește de acel faimos principiu al naționalităților, apoi ori luăm, ori nu parte la războiu, trebuie să ni se îplinească visul ce ne copleșește. Altminteri și Rușii și Austro-Germanii nu vor avea zile vecinice cu noi.

Din Biblioteca „BUCOVINA”

editată de dl profesor I. E. TOROUTIU, cu sprijinul părții unice a
toatele numere a 23 bacii:

1. A. RUSSO: *Cântarea României*.
2. I. E. TOROUTIU: *Oameni și cărți*.
3. FR. SCHILLER: *Semele*, poem dramatic în
2 tablouri, tradus de MARIA CUNȚAN.
4. *Frunză verde*, cântece populare din Bucovina,
culese de I. E. TOROUTIU.
- 5-7. FR. GRILLPARZER: *Străbuna*, tragedie,
în 5 acte, tradusă în metrul original de I. E.
TOROUTIU.
8. *Povești populare*, adunate de I. E. TO-
ROUTIU.
- 9-10. W. GOETHE: *Suferințele tânărului
Werther*, roman tradus de „”
- 11-16. DR. AUREL MÖRARIU: *Bucovina
1774-1914*.
- 17-19. LUDWIG ANZENGRUBER: *Porunca a
patra*, tragedie din popor în 4 acte, tradusă din
dialectul vienez de M. BACIU și I. E. TO-
ROUTIU.
- 20-25. DR. NICOLAE COMAN: *Martiriul Bu-
covinei 1914-1915*.
26. A. C. CONDREA: *D-l N. Iorga, factor al
conștiinței naționale*, răspuns la articolul d-lui
Iovinescu: „Revizuirea Morale”

1987

VERIFICAT
2007